

Smrt! Ach, to šílené jméno marnosti straší a straší. Nedám nic na tvoje slovo, ty výmluvný hlupáku, bojím se smrti, děším se jí a všechno, co mám, obrátím na modlení Jděte mi k šípku se svým štěbetáním. Život a smrt. Tot' líc a rub penízu, za něž kupuji. Dej Bůh stále zdraví našemu zákaznictvu, bude se báti, jen pokud zůstane naživu! Všichni budeme jedné noci na mrazivé stráži, všichni budeme ležeti pod zsinalou lunou a budeme pískať svou písničku šterbinkou, která pooddálí naše tesáky, tot' se ví, že se neubráníme. Vážení pánové, podívejte se však, jak je ta kmotřička sama bídná a uondaná. Vidím na jejím pařátu vřídek, který se má bujně k životu! A že jí nikdo neodolá? Slyšeli jste, že by přemohla milence? Nikoliv! Nikoliv! Hle, anděla zvěstování, jenž má brunátnou tvář! Je nádherného těla a směje se z plna hrdla. Slídí za vlnami křovisk, po ložnicích, podél řek, sněhu a písčích, a všude, kde jsou otisky těl, prodlí a zhusta zvedne svoji pravici a dlaň ruky levé přikládá k srdci. Říká slovíčka života. Miluje muže a ženy, ale nadměru se mu protiví panenství a osamocení samci.

Volej na pomoc Boha. Necht' ti propůjčí lítost, bez níž není odpuštění. Necht' ti ji dá, necht' ti ji propůjčí!“ Kdo chce naslouchati déle tomuto hovoru? Nikdo! Souhrn celičké řeči je Bůh. Ale vy a já nevěříme na tohoto vládce časů. V noci nepřetržitého trvání, v noci bez konce bylo učiněno toto slovo a vládne duším, které se otřásají při jeho zvuku, jako se otřásá holub a kurové, když se blíží jestřáb.

Ó pochybovači, i ty bledneš, i ty se zachvíváš? Neboj se! Nebe je prázdné. Nekonečno je prázdné. Nekonečno, tento bláznec bohů, na jehož okrajcích bloudí hvězdička. Zželelo se nám všech strastí a dnem i nocí přemítáme o jistotě, která by byla tak mocna, jako je tento šílený hlas básníků. Ach, pomatenci! Jakou hrůzou jste zalidnili čas, jakou hrůzu jste vmetli do podvědomí maličkých dítek. Jaké běsnění pochyb! Věčně se budete tázati, proč je kohoutí oko okrouhlé? Proč má chlupáč u vašich nohou vlastnosti psa? Věčně budete obzírati kolébku a hrob? Věčně budete mluvit o tajemství, zanedbávající věci života? Mluvte cokoliv. Nebe je prázdné! Prázdné a prázdné!

Jaká je cena lidí? Nechci odpovídati. Viděl jsem umírající dítě, dělníka, který dokonával, blázna zavěšeného na mřížoví, slepce tápajícího po stěnách, šubající se útrobu, do níž lidé hroužili ruce, viděl jsem zoufalce, a nemoha uvěřiti na majestát smrti, ohlížel jsem se po andělu života. Kde prodlévá? Nikde! Viděl jsem muže a ženy konající omrzelou a trapnou práci u hlav umírajících. Sotvaže se odtrhli, sotvaže přišli k hlavám nemocného. Jejich láska byla k nepoznání a jejich žal byl k nepoznání. Žal? Láska? Ano! Ano! Ano! Bůh vetkl za bláznivé čapky po jednom z andělských peříček. Nuže, lidský život má nesmírnou cenu lásky.

Vážení pánové, dříve než si krkavci a vrány naplní vole rozpojenými údy a těly tohoto vojska, vyslechněte kratičkou úvahu bláznovu. Ten chlapík se narodil mnohem později a za časů, o nichž povídka vypravuje, pobýval na houbách hluboko mezi azurovými skalami a lesy. Nechtěje nikomu sloužiti zůstal chud, othán a bez cti. Platí za ztřeštěnce, byl však moudrý a napsal knihu, jež se dochovala. Nuže, co praví tento jasný duch? Praví, že prvopočáteční příčinou všech válek je nezměrná a zvířecí blbost. Ve veliké nouzi, praví dále náš zedraný mudrc, se bráníváme, jako se brání medvědice, a opět jindy ve veliké nouzi se vrháme na své bližní, a tu jsme podobni rysu. Vy a já chválíme za tyto počestné schopnosti Boha, ale on mu klně. Jakžpak by potom neklnul lidem, kteří si osobují právo oblékati nás jako rysy a přiostriti naše drápy, aby se tím více podobaly rysím drápům? Jakž by jim neklnul, když vychrstli na toto odění něco slavných barev a smočili korouhve ve džberu krve a vdmychli ubohým vojskům vědomí slávy?

Copak to máte se slávou? Slavný je život či lépe dílo, a smrt je hnusná. Špatný hospodář mýtí lesy na pahorcích, špatný král vede války, špatný básník mluví o zkáze. Mír, mír, mír! Dejte si

zajít chuť, vy duše příliš hrubé, vy směšní trouповé s mečem při stehně, dejte si zajít chuť. Právíte: buben, a já odpovídám: svatba! Ba, namouduši, přiznám vám něco básnivosti, neboť stínající a zažehující a rozbíjející nástroje míru zakoušíte něco ze závratí tvoření, ó básníci ďáblové. Když se vaše samičky nasytily vosku na knírech, budou olizovati s tím větší chutí rány a krev na jizvách, neboť krev je nádherná! Tot' pars pro toto, tot' obraz v špatném sledu, který jste ukradli loupežníkům. Oni jsou nutkáni k rvačkám a vy se rvete na pobídku, oni budou ztrestáni na hrdle a vy se obohatíte a budete povýšeni a chváleni za své zabíjení. Oni jsou zvířata a vy jste pacholci katovi. Lépe je býti loupežníkem, jenž má duši rysí a čest rysí, než hejtmanem, jehož tvář je lidská a chrup psůvský.

Vy prachaso zlodějská, vy se věru nemáte proč vynášeti nad tutohříšnici. Vy posměváčci, vy počestní kapsáři, vy jalůvky zločinu, vy šejdíři, vy směšní herci, kteří strašíte mečem a bojíte se rány, vy duchové z kozy, kteří se ženete na poutníčka a před vojskem popotahujete ze slzavého nosu, vy chcete souditi zbojníky a milenky zbojníků? Nic dál, nic dále!

Vojáci, vojáci ze řemesla! Ach, věrnosti, která na sklonku týdne přicházíš na svůj peníz, vy nádeníci meče, vy žráci vepřů, vy krysy v špižárnách, vy, jejichž hříchové platí za čest a slávu zakřivující se podél helmice jako ohnivě péro. Vy prodavači smrti, vy loupežníci, jejichž svévole byla učiněna právem! Ušlechtilý Pivo se blíží k pahorku a tasí meč, meč králův. Srdce starého hraběte Kristiána se šíří. Vizte s ním tu dobrou pěchotu. Jejich břicha vydechují zároveň s hrudí jako břicha mlynářů a břicha příslušníků jiných počestných cechů. Mají mastné kapsy a kolem límců políčka potu. Jsou švarní jako krčmář od Svatého Apolináře. Tot' vojenský lid, v němž se hraběti zalíbilo. Tot' lid nesoucí ve svém volátku naději, tak jako ptactvo nosívá zrní. Ach, vy pupkáči, vy měchy křiků a chrápajícího spánku, jak jste líbezní! Jaká záruka práv!

Nuže, již se stalo, že první skupina vojska stojí u paty vrchu. Již stoupá vzhůru. Nejvyšší řada se krčí za pavězy, ostatní pracují. Hle, kůl nad hlavami lidí, hle, řetěz oblehatelů a opět koníčka, který se vzpíná větře smrt. Hle, výtrysky krve! Zježený knír a ozubí vražedníkovo! Hle, meč vlahý teplotou těl. ... Hle, vlna prvá a druhá a třetí. Meč nastupuje po meči. Tot' blýskavice mečů a znění mečů. Vidím smrt vsedati na kůň. Stoupá z levého boku a soudcové jí přidržují třmen. Vaše smrt, loupežníci. Tvá smrt, Mikoláši. Je viděti blýskavici mečů, okrouhlé oko, blýskavici mečů, ohbí lokte, zveselenou tvář mrtvolu a dvojici rukou, z nichž pravá láme prsty levici.

Slyší šuměti bystřinu zkázy.; Tu se ozval šťastný zvon a volá a hlaholí. To není jitřní hlas, to není vyzvánění k slavnosti. Ten blažený zvuk, ten šťastný zvuk, tot' rolnička zapomenutí, tot' rolnička nicoty, tot' smrt!; Ach, hlava na hlavě, a ve všech těchto hlavách jsou vzkypělé mozky a do všech mozků je zat'at dráp smrtelného děsu.; pobádán ostruhou otcova hněvu chtěl něco říci.